

Hollanda

Hollanda kıyıları, kendine özgü özellikleri ile ülkesel peyzaj karakterinin ilginç bir kesimini oluşturur. Wadden adaları ile Hollanda ve Zeeland Bölgelerinde Kuzey Denizi Kıyıları boyunca kum tepeleri bir şerit halinde sıralanır. Holocéen Döneminde oluşan bu tepeler jeolojik açıdan çok yenidir (Vroom ve Ark. 1980). Ülkenin yüzey şekillerini denizin yükselti değiştir-me hareketi ile iklim koşulları oluşturmuştur (Meydan Larousse 1971).

Kıyı bandında sıralanan kum tepelerinin ana işlevi denize karşı koruyucu bir set görevini yüklenmesidir.

Çünkü Hollanda topraklarının yarısından çoğu, deniz ve nehir suları seviyesinin altında bulunmaktadır. Bu nedenle ülkede 800 kadar sular yönetimi kurumu vardır. Bunlar ülkedeki demokratik idarenin en eski şekillerinden biri olup, setler ve su seviyesi denetimi, yol denetimi, su kirlenmesine karşı savaşmak gibi görevleri vardır. Kıyılardaki sular yönetimi böylece alçak toprakları, denizin baskınlarına karşı, setler ve kum tepeleri yardımıyla sürekli denetim altında bulundurmaktadır. Son sel felaketi, Şubat 1953 yılında olmuş ve ülkenin güneybatısındaki adaların büyük bir kesimini sular altında bırakmıştır. 1835 kişinin hayatını kaybettiği bu sel felaketi ülkenin güneybatısındaki deniz kollarını kapatacak ve böylece Hollanda kıyılarını kısaltacak olan delta planının hızlı ele alınmasına neden olmuştur.

Delta Planının uygulanmasında, 1930 yıllarında Zuiderzee körfezinin kapatılmasında edinilen tecrübelerden yararlanılmıştır. 1930 yılında, Friesland ve Noord-Holland eyaletleri arasında 30 km uzunluğunda, "afsluitdijk" denilen bir set oluşturularak tehlikeli bir iç deniz olan Zuiderzee göl şekline getirilmiştir. Bu gölde planlanmış olan beş polderin şimdiye kadar dördü gerçekleştirilmiştir. Beş polder de hazır olduğu zaman, 225,00 ha toprak kazanılmış olacaktır. Toprak kazanma konusunda Hollanda'nın 700 yıllık tecrübesi vardır (Heuvel, 1976).

Bugün kazanılan bu alanlar ve kıyı bandı rekreasyon, içme suyu sağlanması, doğal parklar endüstriyel kuruluşlar gibi çok çeşitli kullanımlar için planlanmakta; ayrıca, az görülen bitki

“yurt dışı örneklerle kıyı planlama çalışmalarının irdelenmesi”

türleri, çok çeşitli vejetasyon tipleri ve dinamik bir ekosistem varlığı nedeniyle Hollanda'nın ilginç peyzaj örneği olarak korunmaktadır (Vroom ve Ark. 1980).

Genellikle, Hollanda Kıyı bandına ilişkin planlama sorunlarından bazıları şunlardır:

- Ülkenin batı kesiminde nüfus çok yoğundur; değişik birçok kullanımlar ve eylemler için alan gereksinimi vardır. Devletin doğu kesimi için göç ve gelişmeyi desteklemesine karşın, batıda nüfus aşırı yoğunluğunu korumaktadır.
- Alan kullanımının çok çeşitliliği nedeniyle, alanlar arasında bazı çelişkiler ve olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, kıyı bandı çok ilgi çekicidir ve çeşitli alan kullanımları için uygunluk göstermektedir.
- Kıyı bandının ana işlevi karasal kesimi denize karşı korumak olduğundan, diğer kullanımları alabildiğince sınırlandırmak gerekmektedir.

1967'de Grevelingen iç denizi için hazırlanan alan kullanım planı 1973 de doğal çevre, açık hava rekreasyonu ve alt yapı planlamasıyla ilgili değişimler nedeniyle kullanım dışı bırakılmıştır. Daha sonra drs. M.Leonen ve M.Pinkers tarafından yapılan Grevelingen alan kullanım planı çalışmalarına ilişkin yöntem dört aşamada geliştirilmiştir:

1. İlk aşama açık hava rekreasyonuna uygun etkinlikler ile doğal çevrenin analizidir. Açık hava rekreasyonu için göz önünde bulundurulmuş kullanımlar şunlardır:
 - a. Entansif plaj-rekreasyon:(Yüzme, güneşlenme, küçük tekneler, oyun alanları vb. gibi)
 - b. Ekstansif alan-rekreasyon:(Yürüme, bisiklet, ata binme doğayı inceleme vb. gibi)
 - c. İkinci ev olanakları ve kampingler: (Ev, karavan, çadır vb. gibi)
 - d. Yat limanları ve spor, balık avlama

Doğal çevre için incelenen ortamlar şunlardır:

- Büyük ölçekli doğal çevreler (birkaç türün çok sayıdaki örnekleri)
- Küçük ölçekli doğal çevreler (ender türlerin az sayıdaki örnekleri)

“yurt dışı örneklerle kıyı planlama çalışmalarının irdelenmesi”

2. Çalışmanın ikinci aşamasında kullanımı düşünülen alanlar ve kapasite analizi yapılmıştır. Bu aşamadaki araştırma verileri bölge içi ve dışındaki topluluğun gelecekteki rekreasyonel istekleri ile ilgilidir. Bu bilgilere göre Grevelingenbekker'de rekreasyonel etkinlikler için uygun ve gerekli bölgeler kolaylıkla ayrılabilir. Ancak, doğal çevre için isteğin saptanması olanaksızdır. Çünkü bölgede az görülür bitki ve hayvan türlerinin korunması, göçmen ve kışlık kuşların gelecekteki olası işlevleri için bilgi yeterli değildir.
3. Üçüncü aşamadaki çalışmalar mevcut potansiyelin görsel analizlerle saptanmasıdır. Bölge etkinliklerinin tam işlevi için önemli olan uygunluk etmenlerine göre farklı biçim ve ölçüde 51 homojen zona ayrılmıştır.
4. Dördüncü aşamadaki çalışmalar alan kullanım karşılaştırma modeli yardımıyla etkinliklerin 51 homojen zona dağılımını içerir. Böylece, bazı zanların doğal çevre, diğerlerinin ise rekreasyonel kullanım için uygun oldukları ortaya çıkmıştır.

Dört aşamalı çalışmalardan elde edilen sonuçlarla doğal çevre için en iyi uygunluklar Grevelingenbekken'in merkezi kesiminde; rekreasyonel kullanımlar için en iyi uygunlukların ise iki barier baraj boyunca olduğu saptanmıştır. Bu merkez arasında iki geçiş alanı ortaya çıktı (geçiş alanlarındaki alan kullanımı tedrici olarak doğal çevreden açık hava rekreasyonuna ya da bunun tersi olarak değişmektedir).

Planlama kararları şunlardır:

- Grevelingenbekken planında alan kullanımı, farklı zonlara ayrılarak uygulanmıştır.
- Rekreasyonun en yaygın formları Grevelingenbekken'in doğu ve batısında yoğunlaştırılırken bu kullanım içerilere doğru giderek azalmakta ve doğal çevreyle uyum sağlanmaktadır. Böylece bölgenin iç kesimi doğal alan olarak belirgin bir işlev yüklenmektedir.
- Batı kesiminde dört rekreasyonel amaçlı kullanım alanı yerleştirilmiştir. Yat limanları, çadır ve karavanlar için ayrılmış alan, ikincil evler, otel ve plajlar ile yoğun kullanıma açık alanlardır. Yalnızca göçmen kuşların barınabildikleri ve suda yaşayan bazı kuşların

“yurt dışı örneklerle kıyı planlama çalışmalarının irdelenmesi”

beslenme olanağı bulabildikleri ıslak alanlar ile deniz kırlangıçlarının üreme, deniz kuşlarının dinlenme, ve beslenme yeri olan Hompelvoet adası korumaya alınmıştır.

- Doğu kesiminde ise rekreasyon merkezleri Bruinisse, Herkingen ve Battenoord kasabaları arasında yer alır. Bu merkezlerde apartman, karavan, kampingler için ayrılmış alanlar ile bir su kayağı bölgesi ve küçük limanlar tasarlanmıştır.
- Doğal karakterde olan Slikken van Flakkee kuzey, güney ve orta kesim olarak ayrılmıştır.
- Kuzey ve güney kesim doğal değerler yönünden zengindir. Jeomorfik ve zoolojik değerlerin ziyaretçiler tarafından zedelenmemesi amacıyla güneydeki arazi katmanları kesinlikle korunmuştur. Orta kesimde doğa koruma ve rekreasyon etkinliği iç içe olduğundan ancak sınırlı bir rekreasyon uygun görülmüştür.
- Bruinisse ve Brouwershaven arasındaki kırsal karakterli alanın doğal değeri yüksektir. Bu kesimdeki doğal rezerv ve su alanının çok önemli ornitolojik değeri vardır. Grevelingen bölgesinin özellikle batı kesiminde, tasarlanan iskelelerin büyük bölümü toplanmıştır. Orta kesime doğru doğal değerler nedeniyle iskeleler giderek azaltılmıştır (Leonen, Pinkers 1980).

Örnek: Walcheren

Merkezi Zeeland'ın bölge planlaması için gerekli olan Walcheren yarımadası peyzaj planlama çalışmaları ilginç bir örnektir. Kıyı bandı çalışmaları yönünden Kuzey ve Güney Beveland adaları ile birlikte 180000 ha olan bu yarımada doğu ve batı Scheldt haliçleri tarafından kuşatılmış olup; güneybatı Hollanda Deltasının orta kısmını oluşturur.

Walcheren, kuzeybatı ve güneybatı kesiminde kesintisiz sıralanan kum tepeleriyle denizden korunmaktadır. Yarımadanın kuzeydoğu kesimi Veere Gölü'ne bitişiktir.

Merkezi Zeeland ve Walcheren yarımadasının peyzaj planlama çalışmaları üç temel olgu üzerinde geliştirilmiştir:

- İkinci Dünya Savaşındaki bombardıman topografide önemli değişimler yaratmıştır. Bu değişimlerin neden olduğu sellerden sonra Walcheren'in iç kesimi, savaşın bitiminden

“yurt dışı örneklerle kıyı planlama çalışmalarının irdelenmesi”

sonra büyük ölçüde yeniden inşa edilmiştir. Bu uygulama, 1953 sellerinden sonra yeni planlama düşünceleri için başlangıç noktası olmuştur.

- Ulaşım sisteminin geliştirilmesi sonucunda turist akımı yoğunlaştığından kentleşme olgusu buna koşut olarak hızlanmıştır.
- Wageningen Ziraat Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü öğrencileri tarafından yapılan sörveyler ve son yıllarda yürütülen planlama çalışmaları sonucunda Walcheren yarımadası için gerekli veriler toplanmıştır.

Kaynaklar:

- Heuvel, J., 1976. Hollanda Dış İşleri Bakanlığı. La Hayel.
- Leonen, M. and Pinkers, M., 1980. The Development of Grevelingen For Native and Recreation. Ministerie Van Verkeer en aterstaat, Hollanda.
- Meydan Larousse Ansiklopedisi, 1971. Meydan Yayınevi, İstanbul.
- Vroom, M. J., 1980. Landscape Planning In Coastal Areas. Department of Landscape Architecture, Agricultural University Vageningen, Holland.